

2832

EL NOM DE LA LLENGUA (II) LA BALENGUERA

PER AINA MOLL

Dissabte passat fèiem notar que els noms i adjectius gentilicis, con ESPANYOL, CATALA, FRANCÉS, etc., tenen un camp semàntic diferent segons que siguin usats en el camp de la geopolítica o de la lingüística. Aquest fet, unit a la importància que en molts de moments de la història han tengut les reivindicacions lingüístiques dins la conjuntura política, i afegit encara a certs trets de psicologia col·lectiva que en gran part s'expliquen també per circumstàncies històriques (però que seria llarg d'intentar aclarir en aquestes consideracions), ha fet que en moltes ocasions s'hagin produït moviments populars poc raonables contra les denominacions lingüístiques. Recordem, per exemple, la resistència dels sudamericans a admetre que la seva llengua és L'ESpanyol, resistència que a un moment donat arribà a l'extrem amb el curiosíssim intent de canviar la llengua mateixa, per l'original procediment d'invertir l'ordre sil·làbic de les paraules: Pariant VESRE (és a dir, REVES, al revés) i dient ZABACA en lloc de ZABECA i SAME en lloc de MESA, la seva llengua ja no seria l'espanyol...

No cal dir que aquests moviments populars no raonables han estat, i estan encara, molt estesos en el nostre país. Val a dir que han estat afavorits, i sovint provocats, per una terminologia "oficial" poc científica que segurament es proposava i sens dubte aconseguia augmentar la confusió. Els llibres escolars, en lloc d'aclarir la qüestió, sovint l'acabaven d'embullar; he citat altres vegades (no perquè fos l'únic, sinó per l'aparatositat amb què es presentava avalat per un munt de personalitats) el llibre del senyor Ernesto Giménez Caballero que amb el títol "El Examen de Grado Superior" (Madrid 1955) volia esser una espècie de "vademècum" dels aspirants al títol de Batxiller Superior. A la pàgina 36, aquest llibre presentava la llista de LLENGÜES romàniques, incloent-hi correctament el català, però poc després (pàgina 45) afirmava categòricament: "Hoy en España sólo existe una Lengua general: el español. Todo lo demás son riquezas dialectales"; i entre aquestes "riquezas dialectales" situava tranquil·lament el basc, el gal·lec i el català.

Supòs que entre els pares de les meves alumnes de B.U.P. que "no veuen clar això del mallorquí, el català i l'espanyol", hi deu haver més de dues vici-

times del senyor Giménez Caballero...

Per altra banda, durant molts d'anys de la nostra llarguíssima potguerra, l'expressió "llengua catalana", com si fos una fórmula "tabú", no apareixia enlloc. El succedani, tant a papers oficials com a diaris i revistes, fou al principi el "dialecto"; naturalment, hi havia un "dialecto catalán", un "dialecto valenciano" i un "dialecto mallorquín". Quan ja no s'atreviren a usar una terminologia tan descaradament confusional, adoptaren l'expressió "llengua vernàcula", que per la gent poc culta resultava encara més confusa que "dialecto": ¿com havien de pensar que la "llengua vernàcula" de Madrid i de Toledo era el castellà si mai el sentien anomenar així?... Aquesta denominació desaparegué bruscamment quan l'Església decidí introduir a la litúrgia les llengües vernacles, en lloc del llatí (fins i tot hi hagué qualque capellà de Mallorca que s'atreví a dir que la missa havia de dir "en llengua vernàcula; es decir, en castellano"). El darrer "invent" ha estat el de "llengües regionals": és el nom que s'usa en el decret "de protección" de tals llengües (que per cert no "protegeix" altra llengua que la castellana, ja que diu, com de passada, que és "la llengua oficial del Estado español", quan precisament el Col·legi d'Advocats de Barcelona havia fet públic un documentatíssim informe demostrant que en l'actual legislació espanyola no hi ha cap disposició legal que doni al castellà la categoria de llengua oficial). El nom torna esser confusional i poc exacte: llengua regional no pot voler dir llengua d'una sola regió, ja que el català es parla a regions diverses (qualcuna fins i tot estrangera).

Es absurd que per raons "polítiques" o per prejudicis de signe divers deixem de reconèixer la realitat tal com és. I la realitat és que al territori de l'actual Estat espanyol es parlen diverses llengües (sense adjectius afegits), i que una d'elles es diu CASTELLA o ESPANYOL i una altra es diu CATALA. I que els mallorquins parlem CATALA, com els argentins parlen ESPANYOL, tant si el nom de la seva llengua els agrada com si no. També entre la gent que es diu Fernández o Martínez n'hi ha que estan orgullosos del seu llinatge i d'altres que proclamen amagar-lo reduint-lo a una simple F. o M., o combinant-lo amb el llinatge matern...

(Ve de pág. anterior)

vindria del francès BOULANGERE (és a dir, "fornera"), que s'hauria convertit en BOLANGERA (terme amb el qual, a Ribagorça i altres comarques catalanes, designen una dansa), i que, per analogia amb el nom femení BERENGUERA, hauria esdevingut BALENGUERA, nom que s'aplica també a un dels balls de "cossiers".

Una corrandà aplegada en el Camp de Tarragona acredita el primitiu ofici de fornera que s'atribuïa a l'enigmàtic personatge, i, en conseqüència, la seva filiació francesa:

La Bolangera té un colom que amb la cua escombra el forn i amb les ales la pastera; vetaquí la Bolangera.

El poema de Joan Alcover aprofundeix en l'aura de misteri que es desprèn del filar incessant de la BALENGUERA mallorquina, transfigurada pel poeta en Parca popular i pagesa, possidora del secret de l'ahir i del demà. Per l'alquímia, de la poesia, la filladora de la vella cançó es transmuta en símbol: el símbol d'un poble que es perpetua a través de les generacions, part damunt la fugacitat de la vida humana personal, i es projecta cap a un futur florit d'esperances.

Agombolats per la música d'Amadeu Vives -aquell compositor que, al capdavant, no tingué més remei que vendre el seu talent pel necessari plat de lleties-, els versos de Joan Alcover adquiriren aviat una certa significació d'himne del país, de cançó vagament subversiva i així arribaren a incorporar-se, si fa no fa, el cançoner tradicional. Com S'ESTRELLA DE S'AUBA de Marian Aguiló, com el VOU-VERI-VOU de Mateu Obrador i Behnàsser. D'aquesta manera el poeta abastava la realització d'un anhel que, enmig de tanta frivolitat, havia encertat a expressar en la seva apaiavada i cofoia època castellana: la consecució de

essa gloria.

que perpetua un nombre,
y en las entrañas de la patria cunde,
y poderosa funde
con la vida de un pueblo, la de un hombre.

Rogad a Dios en caridad por el alma de

DON PABLO FUSTER CORTES

QUE FALLECIO HOY A LA EDAD DE 84 AÑOS, EN PALMA, HABIENDO RECIBIDO LOS SANTOS SACRAMENTOS Y LA BENDICION APOSTOLICA.

E. P. D.

SUS AFLIGIDOS HIJOS FRANCISCA, GASPAR (RELOJERIA ALEMANA) Y MARITA; HIJOS POLITICOS FRANCISCO Y PEPITA TARONJI; NIETOS; BISNIETOS; HERMANOS POLITICOS Y DEMAS FAMILIARES AL PARTICIPAR A SUS AMISTADES TAN DOLOROSA PERDIDA, LES RUEGAN LE TENGAN PRESENTE EN SUS ORACIONES Y SE SIRVAN ASISTIR A LAS EXEQUIAS Y FUNERAL QUE TENDRAN LUGAR HOY DIA 6 A LAS 20 H. EN LA IGLESIA PARROQUIAL DE SANTA EULALIA DE PALMA POR TODO LO CUAL LES QUEDARAN SUAMAMENTE AGRADECIDOS.

CASA MORTUORIA: 31 DE DICIEMBRE, 24 - PRAL.

NO SE AVISA PARTICULARMENTE.

El Excmo. y Rvdmo. Sr. Obispo de Mallorca, ha concedido Indulgencias en la forma acostumbrada.

CIRCULO CULTURAL
MEDINA
LAS CANCIONES
DE LOS PEREGRINOS
DE SANTIAGO

(R) El próximo martes día 9 el Círculo Cultural Medina ofrecerá a sus socios y amigos una Conferencia-Concierto a cargo de D. Pedro Echevarría, con ilustraciones musicales medievales interpretadas por la SCHOLA CANTORUM MERCEDARIA DE POYO (Pontevedra) y la soprano FRANCISCA CALLAO.

Pedro Echevarría es Académico de la Real de Bellas Artes de San Fernando, miembro de número del Instituto de Estudios Manchegos y del Centro de Estudios Jacobeos, Primer premio de investigación y selección de Cancioneros Populares de la Delegación Nacional de Sección Femenina. Ha pronunciado conferencias-concierto con nueve temas distintos, en todas las capitales de España así como en numerosas capitales de Alemania, Francia, Holanda, Inglaterra, Noruega, Suecia, Suiza, Portugal y Marruecos.